

# הלכות הדרף היומי

## מסכת יומא

### תוכן

- א. אין משיבין על הקלקלה.....1
- ב. אסור לרחוץ מקצת גופו ככל גופו ואם היה מלוכלך בטיט ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש 1
- ג. אסור לסוך מקצת גופו ככל גופו ואם היה חולה או שהיו לו חטמין בראשו סך כדרכו ואינו חושש.....3
- ד. ההולך להקביל פני אביו או פני רבו או פני מי שגדול ממנו עובר עד צוארו במים ואינו חושש.....4
- ה. הרב אצל תלמיד.....5
- ו. חוששין.....5
- ז. ובחול כי האי גונא מי שרי ... שאני נחל דרדיפי מיא.....6
- ח. יכול יעבירונו בסיחוי ... בבורני קטנה ... בבורני גדולה תלמוד לומר וצי אדיר לא יעברנו 6

דף עז.

### א. אין משיבין על הקלקלה

על אף שאין משיבין על הקלקלה, זה דוקא<sup>1</sup> כשתוכל לומר לא נפקא לן מינה, אבל כשיש דברים שאם יגיד הקלקלה יכול להיות תקנה לדבר, כגון להגיד על החולה לאוהבו שיחקור אחר רפואה או להעיד על מת בשביל אשתו להשיאה, ולעשות תקנת יתומים. משיבין ואומרים. ולכן מותר להודיע לבנים ולבנות כשאביהם עורנו בחיים, שיבואו אליו קודם פטירתו<sup>2</sup>.

דף עז:

### ב. אסור לרחוץ מקצת גופו ככל גופו ואם היה מלוכלך בטיט

### ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש

<sup>1</sup> ספר חסידים (מרגליות) סימן תתב

<sup>2</sup> וכ"כ במעבר יבוק (מאמר שפתי צדק פ"ה) גודל התועלת שתהיה משפחתו אצלו בשעת יציאת הנשמה. ע"ש. והובאו דבריהם בספר נטעי גבריאל (הלכות אבלות עמוד תרצ).

# הלכות הדף היומי

## מסכת יומא

איסור רחיצה ביום הכפורים כיצד – כל רחיצה של תענוג<sup>3</sup> אסורה ביום הכיפורים משום אשר לא תעונה וגו' לפיכך אסור לרחוץ מקצת גופו ככל גופו<sup>4</sup>, בין בחמין בין בצונן ואפילו להושיט אצבעו במים אסור.

אבל אם היו ידיו או רגליו או שאר מקום בכל גופו מלוכלך בטיט או בצואה, או שנשף דם מחוטמו מותר לרחצו כיון שאינו מתכוין לתענוג, רק שיזהר שלא ירחוץ אלא מקום המטונף בלבד.

ואם גופו מלוכלך בכמה מקומות, והוא טורח לרחוץ מקומות המטונפים כל אחד בפני עצמו, מותר לכנוס במים לרחוץ כל גופו בפעם אחת בכדי להסיר הלכלוך שעליו, ויכוין שאינו להנאת רחיצה רק להעביר הלכלוך.

אם הזיע הרבה ורוצה לרחוץ להעביר הזיעה מותר<sup>5</sup>, כיון שאינה רחיצה של תענוג ומ"מ מי שאינו איסטניס וא"צ לרחיצה זו כ"כ נכון להחמיר שלא לרחוץ בשביל העברת הזיעה.

וכן בבוקר כשנוער<sup>6</sup> משינתו נוטל ידיו ג' פעמים ויברך על נטילת ידים ויזהר שלא יטול אלא עד סוף קשרי אצבעותיו, ולא יכוין להנאת רחיצה רק להעביר הרוח רעה מעל הידים<sup>7</sup>, ולאחר שניגב ידיו במפה מעביר המפה על גבי עינו להעביר מהם חבלי שינה

אם יש לכלוך על גבי עינו או פניו ודרכו לרחצם בכל ימות השנה רוחץ אותם כדרכו ואינו חושש, אך שהוא איסטניס ואין דעתו מיושבת עליו עד שיקנח פניו במים אע"ג שמעיקר הדין מותר לו לקנח במים ביום הכיפורים, אבל המנהג להחמיר שאפילו מי שהוא איסטניס אין מקנח פניו ולא עינו במים.

אם הטיל מי רגלים ושפשף בידיו להעביר הנצוצות מעל רגליו, או שעשה צרכיו וקנח בידו מותר לו לרחוץ ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו להעביר מהן הלכלוך, וכדי לברך אשר יצר בידים נקיות.

אבל אם לא שפשף ולא קנח בידו לא יטול ידיו כלל שמותר לברך אשר יצר בלא נטילת ידים, כיון שלא נתלכלכו ידיו. והרוצה ליטול ידיו קודם שיברך אשר יצר ישפשף בידו ויקנח כדי שיצטרך ליטול ידיו וכן נכון לעשות כדי לברך אשר יצר בידים נקיות וטהורות.

במה דברים אמורים בליל יום הכיפורים אחר התפלה. אבל קודם התפלה, או ביום שמתפללין כל היום, אם הטיל מים אף על פי שלא שפשף בידיו, או שעשה צרכיו אף על פי שלא קנח בידו מותר ליטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו, שמצוה להתפלל בידים טהורות ברחיצה שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל.

<sup>3</sup> שו"ע ונו"כ או"ח תריג, א

<sup>4</sup> ומי ששערותיו ארוכות כגון פאותיו וקנו יכול להרטיבם אם לא יגעו המים במקום חיבור השערות לגוף וגם לא ירטיב ידיו עקב כך. שו"ת שבט הקהתי ח"א סי' קע"ו

<sup>5</sup> לבוש ומגן אברהם בסימן תרי"ד בראשו, וכן כתב אליה רבה בשם שבלי הלקט וכן כתב מאמר מרדכי בשם רבנו מנוח מובא במ"ב שם ס"ק ב

<sup>6</sup> שו"ע שם סעיף ב

<sup>7</sup> כיון דבלא זה לא יכול ליגע בידיו לפה ולעינים ולאוזן משום סכנה לא גרע מאם היה מלוכלך בטיט

# הלכות הדף היומי

## מסכת יומא

אך אם לא עשה צרכיו אין לו ליטול ידיו, ואפילו אם נכנס לבית הכסא<sup>8</sup>, אפילו נוטל לצורך התפילה<sup>9</sup>.

כהן העולה לדוכן נוטל ידיו עד הפרק<sup>10</sup> אף על פי שנטל ידיו קודם התפלה, וכן הלוי במקום שנוהגין שהלוי נוטל ידיו קודם שיוצק מים על ידי הכהן מותר לו ליטול ביום הכיפורים, כיון שאינו מתכוין לתענוג.

חולה הזקוק לאכול פת ביום הכפורים נוטל ידיו לאכילה עד הפרק<sup>11</sup>.

אם נגע בגופו במקומות המכוסים ששם הוא מקום זיעה אפילו לא נגע רק באצבע אחת צריך לרחוץ כל ידו עד קשרי אצבעותיו. אך אם נגע בידו בטיט או ברפש א"צ לרחוץ רק מקום המלוכלך בלבד, אפילו לתפלה.

אם המאכילה לילדיה הקטנים, מותר לרחוץ להם פירות ומאכלים אע"פ שידיה נרטבות<sup>12</sup>.

מותר לקנח בבית הכסא ע"י לחלוח הנייר עם מעט מים, כיון שאינו לשם תענוג אלא להעביר לכלוך<sup>13</sup>, וכן מותר להשתמש לשם כך במגבון לח, באופן המותר.

## ג. אסור לסוך מקצת גופו ככל גופו ואם היה חולה או שהיו לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש

<sup>8</sup> ואע"ג שמצדד במשב"ז דצריך ליטול ידיו דהא רוח רעה שורה על ידיו ודומיא דנמ"י שהרית אכן בביאורו למ"א נסתפק בזה וכן בחידושי רע"א נסתפק בזה ואפילו שלא לתפלה יהיה מותר מטעם זה לרחוץ ידיו אכן במטה אפרים מצדד למעשה דלא יטול ידיו אם נשארו נקיים כבתחילה רק יש לו לנקותם בצרור או בכותל לפי שהיה במקום מטונף שמא נגע באיזה דבר ויצא מלבו ואם לבו תוהא עליו בשביל שאינו נוטל רשאי הוא ליטול כדי שיהיה יכול להתפלל בדעה מיושבת. בה"ל שם

<sup>9</sup> אף דדעת הר"ן המובא בבית יוסף משמע דבשביל תפלה בלבד גם כן יש לו ליטול ידיו, מכל מקום למעשה החמיר הבית יוסף, ובפרט בזמננו שאנו כל היום בבית הכנסת, יש לומר בפשיטות דבשביל שעוסק תמיד בתפלות ופיומים הרי הוא משמר ידיו ואין צריך ליטול מחדש (אם לא שעשה צרכיו או שהמיל מים בינתים), ודומיא שכתב המגן אברהם בסימן רל"ג סעיף קמ"ח, עיין שם. שער הציון סימן תריג ס"ק ח

<sup>10</sup> אף דפרי מגדים מצדד דיש לומר דביום הכפורים די עד קשרי אצבעותיו, עיינתי במטה אפרים שכתב דכיון דבמטה משה כתב כן, שממנו העתיק האליה רבה לדינא, אין לזוז מדבריו, ואחר כל זה, הלא הרחיצה הזו אינה לתענוג וליכא אסור בזה. שער הציון שם ס"ק י

<sup>11</sup> שו"ת לבושי מרדכי מהדו"ת חיו"ד סי' קי"א, שו"ת שבה"ל ח"ה סי' קל"ט, שש"כ פל"ט סעי' ל"א בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, שו"ת להורות נתן ח"ב סי' מ"ב, שו"ת שרנה"מ ח"ה סי' מ"ד.

<sup>12</sup> כ"מ מהא דאשה מדיחה ידה במים ונותנת פת לתינוק. ועיין הלכות חג בחג עמ' שנ"ט

<sup>13</sup> שערים המצוינים בהלכה סי' קל"ג סק"ב, וע"ע שו"ת שבט הקהתי ח"ד סי' קס"ה שמתיר להשתמש במכשיר ביון (במים קרים, אבל במים חמים יש חששות משום איסור מבשל ועוד).

# הלכות הדרף היומי

## מסכת יומא

סיכה האסורה ביום הכפורים כיצד – אסור לסוך<sup>14</sup> מקצת גופו ככל גופו. אך אם היה חולה אפילו אין בו סכנה, או שיש לו חטמין בראשו סך כדרכו<sup>15</sup> ואינו חושש, שלא אסרו אלא סיכה של תענוג.

ואף כל הגוף מותר לסוך<sup>16</sup>, וכל שכך לרחוץ, לחולה אף שאין בו סכנה, אם הרופא אומר שהוא צריך לכך לצורך בריאות גופו ולא לשם תענוג גרידא.

ומי שיש לו כאבי ראש ביוה"כ ומצטער מזה מאד<sup>17</sup> עד שנחלש כל גופו עקב כך, או שנופל למשכב, מותר לו לשטוף ראשו במים צוננים אם על ידי כך יוקל לו כאבי הראש.

והסובל מטחורים מדממים<sup>18</sup> וזקוק לשבת במים חמים, כדי לשכך כאבו, או לסוך את טחוריו רשאי לעשות כן ביוה"כ, וכן יולדת בימים הראשונים שאחרי לידתה מותרת להתרחץ או לסוך כפי צורכה.

וכמו"כ מותר לרופא<sup>19</sup> לרחוץ ידיו לפני בדיקת החולה ולאחריה, בהרגלו בכל ימות השנה.

אולם בלא שום חולי אפילו אינו מתכוין לתענוג אלא להעביר את הזוהמא אסור, ואינו דומה לרחיצה שכל שאינו מתכוין לתענוג מותר לפי שהסיכה מתענגין בה יותר מתענוג רחיצה לפיכך החמירו בה יותר ואסרו אף בשאינו מתכוין לתענוג, אלא אם כן שהסיכה אינה של תענוג כלל כגון שסך לרפואה.

ומשום כך אין להשתמש ביוה"כ במוצרי קוסמטיקה לסוגיהם, ואפילו אם אינו אלא להעביר זיעה, כגון דאודורנט וכדומה, אסור.

## ד. ההולך להקביל פני אביו או פני רבו או פני מי שגדול

### ממנו עובר עד צוארו במים ואינו חושש

<sup>14</sup> שו"ע ונו"כ שם תריד, א

<sup>15</sup> דוקא במקום שנוהגין לסוך בחול אפילו איש בריא אבל במקום שאין נוהגין לסוך בחול איש בריא אסור לסוך ע"ג חטמין בין ביום טוב ובין בשבת דמוכח דהוא משום רפואה.

<sup>16</sup> ערוה"ש סעי' ט', אלף המגן סי' תרי"ח סק"א

<sup>17</sup> שו"ת להורות נתן ח"ב סי' מ"ג

<sup>18</sup> מועדי קודש פ"ח סעי' מ"ו בשם שו"ת פרי אליהו ח"ג סי' כ

<sup>19</sup> תורת היולדת פנ"ב סעי' ט"ז

# הלכות הדרף היומי

## מסכת יומא

ההולך לבית המדרש<sup>20</sup>, או להקביל פני אביו או פני רבו, או מי שגדול ממנו בחכמה, או לצרכי שאר מצות יכול לעבור במים עד צוארו בין בהליכה בין בחזרה<sup>21</sup>, ואין חושש משום איסור רחיצה ביום הכיפורים כיון שהולך לדבר מצוה. ועוד שאינו מתכוין לתענוג. ובלבד שיעשה שינוי מכל עובר במים בחול, כלומר לא יוציא ידיו מתחת שפת חלוקן כדי להגביה חלוקן מעט כמו שעושין כל עוברי במים בחול כדי שע"י השינוי יזכור שהיום אינו חול ולא יבוא לסחוט את בגדיו.

ואף על פי שבגד שרייתו במים זהו כיבוסו אף על פי שאינו סוחטו אעפ"כ התירו לעבור במים ביום הכיפורים משום שלא אמרינן שרייתו זהו כיבוסו אלא אם כן היה מלוכלך קודם השרייה.

## ה. הרב אצל תלמיד

הרב אסור לעבור במים כדי לקבל פני תלמידו<sup>22</sup>, ואפילו להקביל פני חברו אסור אם אין חברו גדול ממנו בחכמה, אבל אם רוצה לשאול<sup>23</sup> דבר הלכה מחברו, או מתלמידו שלמד גם אצל חכמים אחרים, ואין צריך לומר אם הולך ללמוד עם תלמידים כגון שאין התלמיד יכול לבא אצלו, מותר לו לעבור במים בהליכה ובחזרה.

## ו. חוששין

ההולך לשמור פירותיו, מותר לו לעבור במים אף על פי שאין מצוה בהליכתו, שמשום הפסד ממונו התירו לו לעבור. אבל בחזרתו אסור לעבור שאין בכך הפסד ממונו, אם לא יחזור למקומו עד לאחר יום הכיפורים.

אף במקום שהתירו לו לעבור במים לא יעבור אלא אם כן אין לו דרך אחרת שיכול להגיע למחוז חפצו אם לא יעבור במים, אבל אם יש לו דרך אחרת להקיף את המים, אפילו היא ארוכה מזו מוטב שירבה בהילוך להקיף את המים, ואל יעבור במים שיש כאן חשש רחיצה ועוד שהוא קרוב לבוא לידי סחיטה<sup>24</sup>.

<sup>20</sup> שו"ע ונו"כ שם תריג סעי' ה'

<sup>21</sup> שאם לא כן אתה מכשילו לעתיד לבוא שלא ירצה שוב לילך, כמבואר בגמ'.

<sup>22</sup> שו"ע ונו"כ שם סעי' ז'

<sup>23</sup> דוקא אם רותה לשאול דחשיב לדבר מצוה אם הוא תלמיד שצריך לו רבו באיזה דברים הן מצד תרודו וחרפותו הן מצד שיש לו שמועות מגדולים אחרים נחלקו האחרונים שכתב הט"ז דמותר לו לעבור בנהר דעכ"פ גדול ממנו באיזה דברים ובספר תוספת שבת אסר בזה. מ"ב שא, יא.

<sup>24</sup> דלא כרמ"א שם סעי' ה' שהעדיף למעט בהילוך. מ"ב ס"ק כב

# הלכות הדרף היומי

## מסכת יומא

**ז. ובחול כי האי גונא מי שרי ... שאני נחל דרדיפי מיא**

כל הדינים הנזכרים לענין מעבר במים אמורים באמת המים שאין מימיו רודפים מהר, אבל נחל שמימיו רודפין מהר ושוטפין אף בחול אסור לעבור בו אפילו אין המים מגיעין לו אלא מעט למעלה ממתניו, מפני הסכנה שלא ישטפוהו המים.

**ח. יכול יעבירנו בסיחוי ... בבורני קטנה ... בבורני גדולה**

**תלמוד לומר וצי אדיר לא יעברנו**

אין היתר<sup>25</sup> לעבור במים לדבר מצוה אלא כשעובר במים עצמן אבל לעבור בספינה קטנה אסור אפילו לדבר מצוה לפי שלא התירו לדבר מצוה אלא איסור רחיצה כיון שאין מתכוין לתענוג אבל לעבור בספינה שיש בזה שבות גמור מדברי סופרים כמ"ש בס"י רמ"ה ושל"ט העמידו חכמים את דבריהם לבטל מצוה בשב ואל תעשה